

השולח פרק רביעי גיוטן

ולא הם קונים.
את אחד מכס: לגופו.
שיהא לרין הימנו גט או אם יצרח ממנו וימגייר מותר
צנת ישראל שאין גופו קנוי לחצרו: עוצד כוכבים קונה ישראל
למעשה ידיו שנאמר וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה): ה"מ.
לעוצד כוכבים קונה חצרו:

בנספאל.
דומיא לעוצד כוכבים קונה ישראל
דכתיב מכסף מקנתו(י) בעצרי הנמכר לעוצד כוכבים וקניית עוצד כוכבים בעוצד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עוצד כוכבים ציראל:
חזקה.
כגון שצאי שהחזיק צו וקנאו
בחזקת יאוש כשהפקירו רצו כשנתיאש
הימנו (ולא כנסף) (ה) חזקה שעצד
כנעני נקנה צו היינו חזקה של עצדות הלבישו הנעילו הרחיצו לרצו כדמתי
בהאשה נקנית (קדושין כג): נהי דישאל קני ליה לעוצד כוכבים בחזקה
דליתקוש עדנים קרקעות(י) אצל עוצד כוכבים לא קני קרקע בחזקה
כישאל אלל כל קניינו כנסף: עמון ומואז
טטרו צסיוחן.
אלמלא עוצד כוכבים קונה מתצירו קרקע בחזקה.
והאי עבד

נמי כיון דלפקריה ישראל ציאוש קנה ליה עוצד כוכבים בחזקה: טטרו צסיוחן.
דכתיב (דברים ג) אל תלר את מואז וכן צצני עמון אל תלורס (טס) וכתיב (נמדנר כה) כי חשצנו עיר סיחון וגו' אלמלא טטר מואז צסיוחן וצני עמון אשכחן ציפתח (שופטים ה) שאלמרו נמי מוסתא ולי"ח הילך יוטל לשטריו ועי: תר"ה כל המשחרר ובי"ח החם כיון דאין חורישין עי' ענשנות מהרי"י לנת לוי כלל ד סימן טו:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה בחזקה וכו' ולא כנסף (חזקת) חמ"מ וי"צ לשון הר"ן ולא כנסף ולא בחזקה:

מוסף רש"י

עמון ומואב טהרו בסיחון. ע"י סיחון טהרו ארלס לישראל, מנואז כתיב (נמדנר כה) כי חשצנו עיר סיחון מלך האמניו הא והוא נלחם נמלך מואז וגו', ועמוןן מפורש צנלח צני גז כנסף יחאשע (וג) ויהי וילס הגזול יטור וכל ארץ בגלעד וחצי ערי צני עמון, וקא תשיג ואח"כ וכתיב צסיוחן יתר ממלכות סיחון, אלמלא סיחון כסא ארץ צני עמון, ועוד מתי מנלך צני עמון שאלמל מלנלחי יפתח (שופטים יא) כי לקח ישראל את ארצי מארעון ועד היצוק, אלמלא ארץ צני עמון הוא וחס מסיחון כנשוא, דכתיב צו ויחשו את ארצי מארעון ועד היצוק, אלל מנשאל ציסל לא לקחו כלום (חורין טו). חורין מערב. צנט פשטו (צ"צ קעג). ורציה. צמסכת צסיון (עט). ודאיה. אחורונה. דניני מנוונות השני (מסהירן לא). שמתלק צשני שמתלקס מנחיל שטר רחיה למסור את ארצי, צנלשואן הלכה כמנוון ונאחמורנו און הלכה כמנוו (בי"ח לזח). ואינו צצירן גט שחרור. לטוית מותר ציראל (קדושין כב).

מוסף תוספות

א. מוסף דבעינן אחר לא קני. מוס' הל"ש. ב. כנסף, דכתיב כי "מכסף מקנתו. מוס' הל"ש. ג. דריש מיד עמיתך" מוס' הל"ש. ד. שקנאו הגוי במה ששבאו והיה כבוש תחת ידו בשעה שנתייאשו הבעלים דומיא דעמון ומואב טהרו בסיחון. מוס' הל"ש. ה. חזקה דכיושב דהוי קנין. מוס' הל"ש. ו. בלאו הכי. מוס' הל"ש. ז. דמוקי פלוגתיותו לאחר יחוס דה"ק, אגן כרש"ג סבידא לן, ואפי' לשם עבד שתעבד לרבו ראשון, ואחא יא נמי כרבנן סבידא לך, אגן לשם אמהותא פרקנה ציחלך. ח. אלא מן הדין הוי רוצין להחזיר לו וגם לפירשי' ניהא דלרבנן לא היו נוטתין לו מנתח. מוס' הל"ש. ט. דמוקי פלוגתיותו ופס' ליאוש, אבל לאחר יאוש לרבי"ע אפי' לשם עבד לא ישתעבד בו לא רבו ראשון ולא רבו שני, דמשעת יאוש חול דבב בעצמו רוצא לחירות וישראל גמור הוא ואפי' גט שחרור אינו צציר. רש"י. י. דמוקי פלוגתיותו בלאחר יאוש ואפי' לשם עבד ישתעבד לרבו שני. רש"י. יא. ואפי' פדאוו לשם בן חורין לא הי"ל לשחררה בלא גט רבו שני דכיון דאלו פדאוו לשם עבדות ישתעבד בה רבו שני אי"כ לרבה שני היתה והוא הוא שמוציאה לחירות והיתה צריכה גט חירות ממנו. רש"י. יב. וכי אמרי' מנחל לקיים דברי המת לעבור עשה שבתורה. רש"י. יג. שכבר פקע ממנה שטבור. מוס' הל"ש. ועי' צנלאור עה מהר"ם ש"ך פת' ו, ולפי דמי המוס' הל"ש אין לרין להגיה כמס'. יד. מצות פרי' דכתיב לא תחור בראה. רש"י.

לאביי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפי'ה ישתעבד לרבו ראשון ק' רר' יוחנן אדר' יוחנן. ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי נפשיה לגייסות(ל): אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוא כיפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

לח.

אב"ל בחזקה א"א.
פי' צקוטטרס חזקה של עצדות כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרצו כדמתיא צפ"ק דקדושין (דף כג): וקשה
דאפילו ישראל מישראל לא קני עצד עצרי אלא כנסף ושטר כדלמר צפ"ק דקדושין (דף ד): כ"ש עוצד כוכבים ועוד דלמר התם אשכחן עצרי

הנמכר לעוצד כוכבים הואיל וכל קניינו של עוצד כוכבים כנסף^א ופר"ת הואיל ועלמלא קניינו של עוצד כוכבים צע"כ^ב לעוצד כוכבים צמשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כותיה^ג לגצי ריש לקיש וכיון דלמר ר' יוחנן דצר מורה מעות קונות א"כ^ד לעוצד כוכבים צמשיכה כדמוכח צפ"צ דצכורות (דף יג). אלא לרין לפרש דהלכ בחזקה של צבוס מלמחה איירי^ה וכן פר"ח: **עמון ומואב
שהרו בסיחון.
וכי היכי דקנו ארלס בחזקה**

קנו נמי גופס בחזקה:
דבתיב יושב ממנו שבי.
וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואז טהרו צסיוחן השתא עוצד כוכבים ישראל קני עוצד כוכבים לעוצד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישצ ממנו צצי לא הוה ילפינן מיניה שוס קנין אי לאו דלשכחן דטיהרו^ו ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיס דמוישצ ממנו צצי לחזקה^ז לא הוה ידעינן ומיהו^ח אילטרנדך לאחוי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואיניהו סבור לפני יאוש הוה.
מימה דלמלא ידעי' שפיר דלאחר יאוש הוה וסצרי כרצא דלעיל^ט ולמלא דפרישנא^י דלרנא מודה רש"ג לרבנן דלסס עצד ישתעבד לרצו שני ינחל דל"כ היתה שללס ואל מוסמכר שהיו צאס לתמה לו צצמנה^י:

א"ל אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצירבה.
כאצי"ס ס"ל^י דלרנא^י כיון דלמר ישתעבד צעי' גט שימור^{יב}:

המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור.
אין להקשות א"כ לעשואל למה לי שטעל בעצד כנעני לנחא ליה צלפי תרי זיל כדלמרנינן צפ"ק דקידושין (דף טו. וסס) גצי עצד עצרי ומאי משני נמי התם דעצד עצרי גופו קנוי אכתי יפקירו דלפי' מלך נצריך בעצד כנעני גט שימור היינו כדי להסמרו צנת חורין אלצ בעצד עצרי צללו הכי מותר צה דהתם צקדושין (ג"ל טס) לא קלמר אלל משוס דקדושין דעצד עצרי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דלמותו לשון עצמו שכותב צשטר כגון הכי את בן חורין הכי את לענמך יאמר לו צעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הכי את לענמך שהוא לשון קני או לשון מוחלה צלל שטר וללמותו לשונות לרין שטר אלל הפקר שמשלקן רשותו מעילו מהני לשמותו אפי' צלל שטר: ב"ל המשחרר גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחריס ונהי שהועילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראוברן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שירי לעצמו אינו יכול ראוברן לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד

לרבו שני ומיהו אצי"ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהחזירו בבת ישראל עד שיחשין רבו ראשון שהוי השבאי אל קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שצריך צנ נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל לא יכול למכרו לו כי"א קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר אצל רבו שני לשחררו ולהחזירו בבת ישראל כי"א רבו ראשון ורבו ראשון נמי בלא רבו שני אינו מועיל שהוי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצא מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל. וכן נמי המוכר כבודו לכנעני וחזו הכנעני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכנעני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנא רבו יכול להקנות לישראל ולא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהחזירו בבת ישראל ולא רבו שני ורבו שני מתייאש ממעשה ידיו. וכן נמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחרור ראשון מתיר בו ישראל ולא שיחרור השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא בי"ח גמור: אמר רב שפן בר אבא אמר רבי יוחנן כבד בשרות מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט חירות ופריך תנן רשבי"ג אמר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רב בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשבי"ג במשנתנו הלכה כמותר חוץ מערב וצירין ורואיה אחרונה בשלמא

הוא אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוא כיפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

עין משפט ונר מצוה

נב א מיי פ"ח מהל' ענדים הלכה ג:

ס ב ג מיי פ"ח שס הל' יד טוש"ע י"ד ק"י רסן סעי' טו:

סא ד מיי שס פ"ט הל' ו סמ"ע עין פס טוש"ע י"ד סימן רסן סעיף עט:

פסקי רי"ד

שקנה את הכנעני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אותם קונים מהם ולא הם קונים מכס ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כנעני ישראל קונה למעשה ידיו כדכתיב וגמכר לגר תורש או לעקר משפחת גר גר זה הכנעני כנעני לא כ"ש: ואימא ח"מ דקני ליה בכספא אבל בחזקה לא פי' בכנעני דקני ישראל דילפת מניה קי"ו לכנעני בכספא מיורי אבל בחזקה שגזולו בכח מחבירו מי [יומר] לן דקני לי' כגון זה עבד שנשבע שלקחו בשבאי בכח ובחזקה מישראל מנלן דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואב בסיחון פי' עמון ומואב היתה ארצם אסורה לישראל ובעבור שבא סיחון ונטלה מהם החותרה לישראל שקנאה סיחון בכח ובחזקה שנתיאיש עמון ומואב ממנה וחזרו ישראל ולקוחה בסיחון אלמלא כנעני קונה מחבירו בחזקה אשכחן כנעני כנעני כנעני ישראל מנין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה. ומכאן מוכיח שנכסי ישראל כנענים כנענים ונתייאשו הבעלים וקנאו ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' ברמס וע"כ לא פליגי רשבי"ג אלא בעבדים וכתוקיה אבל בשאר נכסים מודה ואי' קני מאי קסבר רבא דאמר שתעבד לרבו שני אצי"פ שהוא לאחר יאוש הא כיין דייאש מניה מריה הי"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור אי"כ משעת שנתיאש נשתחרר והרי הוא בן חורין והיאך אמרי' השני לשעבדו ואי ראשי דקסבר דציוי' גט שחרור אי"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו ראשון יכול למכור לו גט שחרור ולהפקיעו מידו תשובה בודאי המפקיר עבדו ואינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שומד ביד השבאי שקנאו בחזקה כדאמריין אין כח בדיניו לשחררו ולא מיביציא בהפקר בלחוד אלא אצי"ג דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחריס ונהי שהועילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראוברן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שירי לעצמו אינו יכול ראוברן לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד

^[1] הוא אלא אמתא דהוי' כפומבדיתא דהו קמענדי ה' אינש אקורא. אמר אביי כ"ל"